

FRÅN HEMBITRÄDE TILL ERKÄND HUSHÅLLSANSTÄLLD

**UNION
TO UNION**

LO, TCO & SACO GLOBAL

FAKTA: HUSHÅLLSANSTÄLLDA

En hushållsanställd är en person som ägnar sig åt hushållsarbete inom ett anställningsförhållande. Enligt FN-organet ILO finns det idag minst 52 miljoner hushållsanställda i världen. Majoriteten – 83 procent – är kvinnor och flickor och många av dem är migranter. De ses ofta inte som anställda av sina arbetsgivare, och många saknar rättigheter i arbetslivet.

FAKTA: ILO KONVENTION 189 FN:S ORGAN FÖR ARBETSLIVSFRÅGOR

2011 röstade FN:s organ för arbetslivsfrågor ILO igenom konvention nr 189 samt rekommendation 201 om grundläggande rättigheter för hushållsanställda. Konventionen innebär bland annat att hushållsanställda ska ha rätt till reglerad ledighet, minimilön och att organisera sig i fackföreningar. I april 2015 hade 17 länder ratificerat konventionen.

Union to Union 2015

Omslagsfoto: Hushållsanställda i Hong Kong. Yolanda och Dailyn i förgrunden.

Foto: Denny Lorentzen.

Grafisk form och produktion: Press Art

Skriften är framtagen med stöd av Sida. Sida svarar ej för innehållet.

Bättre arbetsvillkor för alla världens hushållsanställda

När FN:s trepartsorgan för arbetslivsfrågor, ILO, i juni 2011 antog konventionen 189 om hushållsanställdas rättigheter fattades ett historiskt arbetsrättsligt beslut som påverkar minst 50–100 miljoner människor i världen. Konventionen är viktig eftersom den erkänner en osynliggjord men hårt arbetande yrkesgrupp. Hushållsanställda ska därmed, i likhet med exempelvis lärare, gruvarbetare och statsanställda, ha grundläggande rättigheter på jobbet, reglerad ledighet och minimilöner. Yrkeskåren har dessutom rätt att gå med i fackföreningar och förhandla för bättre villkor.

Men erkännandet skedde inte över en natt. År av fackligt fotarbete på alla världens kontinenter ligger bakom framgången. Tusentals hushållsanställda, till största del kvinnor och i många fall migranter, har genom innovativa metoder lyckats organisera en yrkeskår som verkar inom hemmets väggar.

I den här skriften berättar drivande personer om vägen från hembiträde till erkänd hushållsanställd och hur de organiserat sig. Det är en inspirerande läsning, men också en påminnelse till fackliga organisationer världen över om vad som behövs göras för att konventionen inte ska bli en skrivbordsprodukt. Låt oss nu se till att den också leder till att alla världens hushållsanställda får bra arbetsvillkor och ett gott liv!

Kristina Henschen,
kanslichef Union to Union

Annelie Nordström,
ordförande Kommunal

”Hushållsanställda utför ett viktigt arbete”

Hushållsanställda är en av världens största yrkesgrupper, men de saknar ofta de grundläggande rättigheter som andra anställda har.

– Alltför lite uppmärksamhet har ägnats åt den här gruppens arbetsvillkor, men nu börjar det äntligen hända något, säger Elizabeth Tang, generalsekreterare för International Domestic Workers Federation, IDWF.

Vi träffas i Hongkong som är en viktig destination för många hushållsanställda i Asien. Här bor Elizabeth Tang själv och härifrån leds alltså den fackliga kampen för att de hushållsanställda ska få samma rättigheter som andra grupper.

Hongkong har drygt 7 miljoner invånare och cirka 400 000 hushållsanställda. Många av dem kommer från Filippinerna, Nepal och andra närliggande länder. Men hushållsanställda finns i alla delar av världen.

– Ingen vet hur många hushållsanställda det finns. ILO uppskattar det till 52 miljoner, men då är inte Kina medräknat och där finns det väldigt många, säger Elizabeth Tang.

Behovet av att reglera arbetsvillkoren har funnits länge. Ofta saknas såväl löneavtal som anställningskontrakt och reglerade arbetstider. Men för många är problemen värre än så.

– Det är lätt att hitta dåliga exempel. I flera länder får hushållsanställda ingen lön, de arbetar bara för mat och husrum. Många utsätts för misshandel och sexuella trakasserier på sin arbetsplats. I vissa länder tillåts de inte att ha fackföreningar.

I IDWF ingår ett 50-tal medlemsbaserade organisationer, varav de flesta är fackföreningar. Men många av dessa organisationer är svaga. Exempelvis har de hushållsanställdas fackförening i Hongkong bara omkring 1000 medlemmar.

Elizabeth Tang, generalsekreterare för IDWF, menar att det ofta saknas såväl löneavtal som anställningskontrakt och reglerade arbetstider för världens hushållsanställda.

FOTO: DENNY LORENTZEN

– Många kommer hit på korta kontrakt och vet inte hur länge de ska stanna och då bryr de sig inte om att gå med i facket. Det är just detta som är svagheten i systemet och som gör att de inte tas riktigt på allvar.

Därför är också en av IDWF:s viktigaste uppgifter att stödja nationella förbund så att de kan bygga upp starka organisationer, organisera fler medlemmar och göra sina röster hörda.

– Om organisationerna blir tillräckligt starka och får inflytande över lagstiftningsprocessen blir det också mer lockande att gå med. Men det krävs också en förändrad syn från allmänheten och att man börjar inse att de hushållsanställda utför ett viktigt arbete, säger Elizabeth Tang, som är övertygad om att den nya ILO-konventionen om hushållsanställdas rättigheter kan innebära en draghjälp.

Bengt Rolfer, frilansjournalist

Detta är en förkortad artikelversion. Läs hela artikeln [”Tang kämpar för hushållsanställda”](#) på vår hemsida.

FAKTA: IDWF

International Domestic Workers Federation (IDWF) är en global facklig organisation för hushållsanställda. De är anslutna till det globala facket för lant- och livsmedelsarbetare (IUL) och WIEGO (The Women in the Informal Employment: Globalizing and Organizing). Idag - april 2015 - organiserar IDWF 56 organisationer och fackförbund i 45 länder.

Tiden efter ratificeringen – en utmaning

Costa Rica är ett av de länder som har ratificerat ILO-konvention 189, om hushållsanställdas rättigheter. Men glappet mellan teori och praktik är fortfarande stort - och nu jobbar organiserade hushållsanställda för att konventionen ska uppfyllas.

Det är tidig söndag och Costa Ricas huvudstad San José håller på att vakna. Vi befinner oss på föreningen Astradomes, som organiserar runt 2500 hushållsanställda.

Inne i lokalen står ett tiotal datorer uppradade i en sal - här brukar Astradomes anordna datakurser.

– Majoriteten av våra medlemmar är migranter. Att lära sig mejla och använda facebook gör att många kan hålla kontakten med familjen därhemma, säger Carmen Cruz, som själv är migrant från Nicaragua.

Sedan 2012 är hon generalsekreterare för Conlactraho, som organiserar hushållsanställda i Latinamerika och Karibien – och som Astradomes i sin tur är anslutna till.

När hon flyttade till Costa Rica för tjugo år sedan försörjde hon sig genom att arbeta som hushållsanställd.

– Jag har haft tur med mina jobb och haft bra villkor, men det finns många andra som inte har haft samma erfarenheter som jag, och det är dem vi jobbar för, säger hon.

2013 antog Costa Rica ILO:s konvention 189. Ett stort steg framåt – men glappet mellan teori och praktik finns fortfarande, menar Carmen Cruz.

– Konventionen uppfylls inte än. Regeringen måste se till att den förverkligas.

Carmen Cruz är generalsekreterare för Conlactraho, som organiserar hushållsanställda i Latinamerika och Karibien.

FOTO: LINA KARLSSON

Mellan 150 000 och 180 000 personer jobbar som hushållsanställda i Costa Rica, uppskattar Carmen Cruz. Majoriteten är migranter från olika centralamerikanska länder, främst från Nicaragua.

62-åriga Luisa* är en av dem som lämnade sitt hemland för att söka arbete i Costa Rica.

– Arbetsgivare har utnyttjat att jag har arbetat illegalt. Jag har aldrig fått minimilön eller varit försäkrad. När jag bett om bättre villkor har de kommit med subtila hot om avsked.

En viktig del av Astradomes arbete är att hålla kurser i arbetsrätt och migration, och det var också därför som Luisa kom till organisationen för ett par år sedan. Idag ägnar hon mycket av sin tid åt att hjälpa andra hushållsanställda.

– Det jag hade behövt veta när jag kom hit vill jag att andra ska få veta nu.

Lina Karlsson

*Luisa heter egentligen något annat

Detta är en förkortad artikelversion. Läs hela artikeln "[Tiden efter ratificeringen – en utmaning](#)" på vår hemsida.

Organiserat sig – med kreativa metoder

I Afrika har hushållsanställda organiserat sig med innovativa metoder – och bedriver nu ett hårt arbete för att förbättra arbetsvillkoren för yrkeskåren. En av de viktigaste frågorna är att få fler länder att ratificera konvention 189, menar Vicky Kanyoka, regional samordnare för International Domestic Workers Federation (IDWF) i Afrika.

Många hushållsanställda i Afrika har dåliga arbetsvillkor med låga löner, långa arbetsdagar, och ingen arbetsbeskrivning eller socialt skydd. Vicky Kanyoka säger dock att medvetenheten kring hushållsanställdas rättigheter har ökat i regionen sedan 2009 och att ILO:s konvention 189 bidragit till förändringen.

– Konventionen har varit väldigt viktig för hushållsanställda. Det är betydelsefullt redskap i Afrika och i världen för att hushållsanställda ska bli erkända som arbetstagare och få modet och styrkan att kämpa för sina rättigheter i arbetslivet. Men också för att förhandla med arbetsgivare och regeringar, säger hon.

I Afrika har hittills bara två länder ratificerat konventionen – Sydafrika och Mauritius. Vicky Kanyoka menar att det har varit ett bakslag, och det därför också är angeläget att påskynda ratificeringsprocessen. En annan utmaning är att rekrytera nya medlemmar så att facken blir starkare.

– Många fackförbund för hushållsanställda är unga och har finansiella begränsningar för att kunna genomföra aktiviteter som kapacitetsutveckling för fackliga ledare, facklig utbildning och utbildning i hushållsanställdas rättigheter, säger hon.

2013 var 15 fackförbund för hushållsanställda medlemmar i **IDWF**

Vicky Kanyoka, regionalsamordnare IDWF i Afrika, menar att en utmaning i Afrika är att få fler länder att ratificera ILO konvention 189.

FOTO: LINA KARLSSON

Afrika. Antal medlemmar var samma år 94 319 personer Att organisera yrkeskåren har krävt kreativa metoder.

– Vi har ordnat utbildningar, workshops och seminarier om vikten av att gå samman. I Kenya gick vi från dörr till dörr för att prata med hushållsanställda. Vi såg också till att befinna oss på strategiska platser som kyrkor, marknader och busshållplatser.

Lina Karlsson

Läs mer om Vicky Kanyoka på vår hemsida i artikeln "[Det gäller att sätta press på länderna](#)", som skrevs efter hennes besök på Nordiskt Forum i Sverige 2014.

Tre frågor...

... till Barbro Budin, jämställdhetsansvarig det globala facket för lant- och livsmedelsarbetare (IUF), som stödjer International Domestic Workers Federation.

Varför har det varit viktigt för IUF att stötta hushållsanställda?

– Därför att flera av våra medlemsförbund representerar hushållsanställda och därför att hushållsanställda tillsammans med lantarbetarna är de mest utsatta grupperna. I många fall saknar de det skydd som andra arbetstagare har i form av föreningsfrihet, arbetslagstiftning och sociala rättigheter. Många hushållsanställda är migrantarbetare som tvingats lämna sina egna barn och familjer för att kunna försörja dem och de utsätts för diskriminering både som invandrare och som kvinnor.

Hur arbetar IUL idag för hushållsanställdas rättigheter?

– IDWF utgör en speciell grupp inom IUF och får organisatoriskt och fackligt-politiskt stöd på internationellt, regionalt och nationellt plan. Via WIEGO, ett internationellt nätverk av forskare och fackliga organisationer, har de hushållsanställdas arbetsförhållanden synliggjorts genom rapporter, studier och statistik. I Afrika förs också ett tätt samarbete mellan IDWF:s regionala samordnare och IUF:s regionala kvinnoamordnare därmed även mellan de olika IUF-projekten där. Det har gett goda resultat i bildandet och stärkandet av fackliga organisationer för hushållsanställda.

Medlemmar i IDWF demonstrerar här framför FN i Genève för att försvara hushållsanställdas migranters rättigheter i Qatar. Barbro Budin är längst till höger.

FOTO: IDWF

Vilken är den viktigaste frågan just nu tycker du?

– Att ILO:s konvention 189 ratificeras av alla, inklusive Sverige, och omsätts i praktiken. Eftersom så många hushållsanställda är migranter är det oerhört viktigt med ett internationellt samarbete baserat på konventionen för att stoppa utbredningen av exploatering och tvångsarbete. Samtidigt är den fortsatta fackliga organiseringen av hushållsanställda en högsta prioritet för att de på ett effektivt sätt ska kunna ta upp kampen för att försvara de grundläggande rättigheter som äntligen fastställts genom ILO-konventionen.

Lina Karlsson

Läs mer om IUF och deras arbete på deras hemsida: www.iuf.org/w/

Tre frågor...

... till Kristina Olsson och Sofia Eriksson, internationella sekreterare på svenska fackförbundet Kommunal, som stödjer hushållsanställda genom flera utvecklingsprojekt.

Varför är det viktigt att stötta organiserade hushållsanställda?

– Vår erfarenhet är att anställdas löner och arbetsvillkor bara kan förbättras genom att man sluter sig samman kollektivt och på lokal, nationell och global nivå och kan hävda sina krav. Då är det möjligt att bygga upp starka, demokratiska, jämställda och oberoende organisationer. Det är bara om de anställda själva organiserar sig som deras villkor varaktigt kan förbättras. Detta gäller naturligtvis också för de hushållsanställda och därför är stöd för organisationen inom IDWF så viktig.

Vilken betydelse har ILO:s konvention 189 för yrkeskåren?

– Den stora betydelsen är ju att en stor yrkesgrupp, som ofta utnyttjas, erkänns och ges grundläggande rättigheter i arbetet. Hushållsanställda får också rätt att organisera sig fackligt och på det sättet möjlighet att förbättra sina villkor. För att dessa rättigheter ska kunna förverkligas krävs det att många länder ratificerar konventionen och där är en svensk ratificering ett viktigt steg för att stärka hushållsanställda både nationellt och globalt.

Hur ser Kommunals internationella arbete ut när det handlar om hushållsanställdas rättigheter?

– IUF är den globala fackliga federation som aktivt stöttat arbetet inom de hushållsanställdas organisationer och som medlemmar i IUF stöder Kommunal det arbetet. Kommunal, tillsammans med

Det är bara om de anställda själva organiserar sig som deras villkor varaktigt kan förbättras, menar Kristina Olsson och Sofia Eriksson på Kommunal, som stöttar hushållsanställda genom flera utvecklingsprojekt.

FOTO: LINA KARLSSON

Hotell- och restaurangfacket (HRF) och Livs, gav också ekonomiskt stöd så att aktiva hushållsanställda kunde delta i ILO:s arbetskonferenser då förslaget till konvention 189 diskuterades. Tillsammans med Livs och HRF, och genom Union to Union, stöttar Kommunal även ett regionalt kvinnoprojekt i 16 afrikanska länder, med fokus på hushållsanställda och deras rättigheter. Sedan 2014 samarbetar Kommunal också med IUL och IDWF i ett projekt genom Olof Palmes Internationella Center som stödjer uppbyggnaden av organisationer för hushållsanställda i sex länder.

Lina Karlsson

Om Union to Union

Union to Union är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell förening. Medlemmar i föreningen är LO, TCO och Saco.

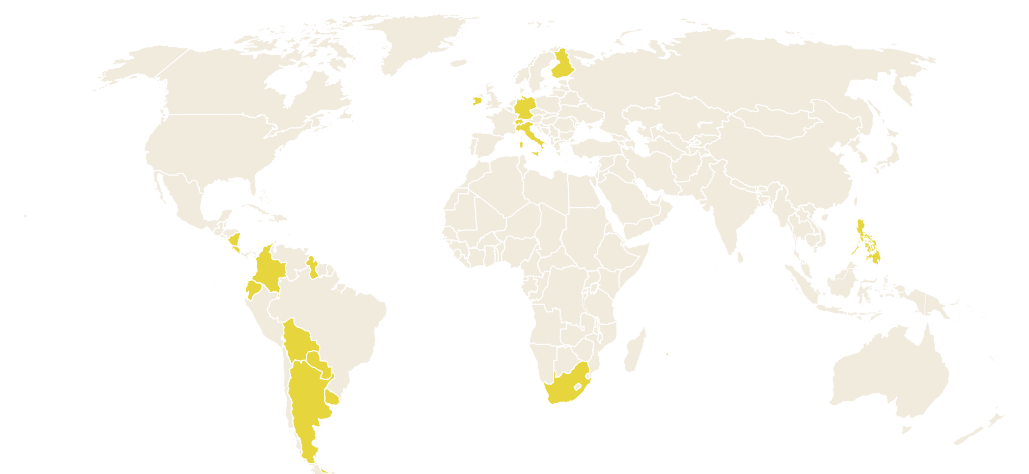
Union to Union arbetar för demokrati, en rättvis fördelning av resurser och hållbar utveckling. Därför verkar vi i människors vardag, i deras arbetsliv. Det gör vi genom att sprida kunskap om mänskliga rättigheter och styrkan i att organisera sig fackligt för att tillsammans öka var och ens möjlighet till försörjning.

Union to Union samarbetar med fackliga organisationer över hela världen och stöttar på plats – genom 99 fackliga utvecklingsprojekt i ett åttiotal länder.

Globalt handlar arbetet om utbildning i fackliga och mänskliga rättigheter i arbetslivet, ledarskap inom fackliga organisationer, arbetsmiljö, jämställdhet, social dialog eller hiv och aids.

Vår kommunikation i Sverige syftar till att skapa större medvetenhet och kunskap om globala arbetsmarknadsfrågor, det fackliga utvecklingssamarbetet och vikten av bra arbetsvillkor i alla världens länder.

Vi inom facket har arbetat med detta i 100 år och vi vet att det fungerar. En bättre värld är bara möjlig med bra arbetsvillkor för alla!

Länder som hittills har ratificerat konventionen

**Argentina • Bolivia • Colombia • Costa Rica • Ecuador • Filippinerna
Finland • Guyana • Irland • Italien • Mauritius • Nicaragua
Paraguay • Schweiz • Sydafrika • Tyskland • Uruguay**

FAKTA: 12 BY 12-KAMPANJEN

Efter antagandet av ILO:s konvention 189 lanserade världsfacket ITUC, i samarbete med IUF och IDWF, kampanjen 12 by 12 om hushållsanställdas rättigheter. Målet var då att jobba för 12 ratificeringar av konventionen under 2012, samt att stärka yrkeskårens fackföreningar och jobba för arbetsrättsliga reformer. Idag har 17 länder ratificerat konventionen, och sedan 2014 är kampanjens nya målsättning 12+12 ratificeringar.

I juni 2011 antogs ILO:s konvention 189 om hushållsanställdas rättigheter – ett historiskt arbetsrättsligt beslut som påverkar minst 50-100 miljoner människor i världen. Men erkännandet skedde inte över en natt. År av fackligt fotarbete på alla världens kontinenter ligger bakom framgången, liksom innovativa organiseringsmetoder. I den här skriften berättar drivande personer om vägen från hembiträde till erkänd hushållsanställd och hur de organiserat sig.

Upplandsgatan 3
S-111 23 Stockholm,
Sweden
tel: +46(0)8 798 00 00
info@uniontounion.org
@uniontounion
www.uniontounion.org

